

יחידת בקיאות בתנ"ך לבגרות

ספר מלכים

סיכומי פרקים
טבלאות לסיכום החומר
שאלות ותשובות

בס"ד תשרי תש"ע

פתח דבר

שלום רב !

אתר בקיאות בתנ"ך של רשת אמ"ת משמש כאחד האתרים המומלצים והנצפים ביותר ע"י תלמידים ומורים לקראת בחינות הבגרות בתנ"ך.

חוברת זו קיימת באתר וניתן גם להורידה מהאתר, אולם לאור דרישות תלמידים ומורים החלטנו להדפיסה .

חוברת זו מביאה בפניכם ריכוז מתומצת של החומר ביחידת הבקיאות בתנ"ך.

למידה באמצעות החוברת מאפשרת הכנה טובה וראויה לקראת הבגרות .

החוברת מכילה סיכומי פרקים , טבלאות סיכומים , שאלות ותשובות בסוף כל חוברת, מפות ומשכן .

לכל פרק מצורפים סיכומים וטבלאות ובהתאם לפרק שאלות נבחרות העוסקות בנושאים הנלמדים , בסוף כל חוברת התשובות לשאלות .

חלק מן השאלות הן על בסיס בחינות הבגרות משנים קודמות וחלקן שאלות חדשות שחוברו לפרקי הלימוד .

חוברת זו מיועדת עבור תלמידי ומורי רשת אמ"ת ולכן יהיה ניתן לצלם חומר מתוך החוברת וללא שימוש מסחרי .

חוברת זו נמצאת באתר האינטרנט של רשת אמ"ת, כמו כן ניתן ללמוד לבחינת הבגרות באמצעות האתר שפותח במיוחד עבור יחידת הבקיאות בתנ"ך וכתובתו :

<http://www.amit.org.il/bekiut>

חוברת זו הופקה בתהליך מזורז ויתכנו בה טעויות, עליהן אנו מתנצלים מראש ומבקשים לעדכן אותנו .

הערות והארות ניתן להעביר במייל: meir@amit.org.il

תהא דרככם צלחה.
המינהל הפדגוגי

עריכה, כתיבה וליווי פדגוגי : הרב מאיר אביטן
כתיבה : חפצי רובלין
הגהה : זמרת יהודית

ספר מלכים

תוכן הפרקים

224.....	פרק א – זקנת דוד והמלכת שלמה.....
225	פרק ב – "והממלכה נכונה ביד שלמה".....
226	פרק ג – החלום בגבעון ומשפט שלמה.....
227.....	פרק ד – ה – ממלכת שלמה, מצבה וסדריה.....
229.....	פרק ו – החלום בגבעון ומשפט שלמה.....
229.....	פרק ז – השלמת הכנת כלי המקדש.....
230	פרק ח – חנוכת המקדש.....
231.....	פרק ט – "ויהי מקצה עשרים שנה אשר בנה שלמה את שני הבתים".....
232.....	פרק י – ביקור מלכת שבא, עושר וחכמה.....
233.....	פרק יא – הגזירה על קריעת המלכות.....
235.....	פרק יב – קריעת הממלכה.....
236.....	שאלות כלליות.....
237.....	טבלה – מעשי שלמה המלך.....
238	תשובות לשאלות בספר מלכים.....

פרק א' זקנת דוד והמלכת שלמה

הבאת אבישג אל דוד (א' – ד'):

בזקנתו לא הועילו לדוד שכבות של בגדים עד שטכסו עבדיו עצה בלתי רגילה: להביא אל המלך סוכנת שתשרתה ותחממהו. לאחר חיפוש בכל גבול ישראל הביאו אליו את אבישג השונמית ואבישג אכן שרתה את דוד, אך המלך לא ידעה. בכך היה משום תיקון לחטא דוד בבת שבע.

המלכת אדניהו את עצמו (ה' – י'):

אדניהו, בנם של דוד וחגית, לא היה רגיל לשמוע בקורת או להיענש על מעשיו. משום כך התנשא בבגרותו "לאמר אני אמלך". יפי תארו סייע בעדו והוא אף נקט בגינוני מלכות ועשה לעצמו "רכב ופרשים וחמישים איש רצים לפניו". בשלב מסוים קרא לכל אחיו בני המלך ולכל אנשי יהודה לסעודת זבח בעין רוגל. יואב בן צרויה ואביתר הכהן היו מתומכיו. צדוק הכהן, בניהו בן יהוידע, נתן הנביא, שמעי ורעי והגבורים אשר לדוד נשארו תומכי דוד.

עצת נתן הנביא ומעשה נתן ובת שבע (י"א – כ"ז):

מעשה אדניהו היה בניגוד לדבר ה' לדוד כי שלמה ימלוך אחריו ואף העמיד בסכנה את שלמה ובת שבע כמתנגדי המלך החדש. משום כך טכס נתן הנביא עצה אחת עם בת שבע: בת שבע תבוא לפני המלך, תיידע אותו על המלכת אדניהו ותשאל מה קורה עם ההבטחה שהבטיח לה כי שלמה ימלוך אחריו. מיד אחריה יבוא נתן ויחזק במילים אחרות את דבריה.

תגובת דוד והמלכת שלמה (כ"ח – מ'):

דוד חזר ונשבע לבת שבע כי שלמה ימלוך אחריו ופנה מיד לעשות מעשה: הוא קרא לצדוק הכהן, לנתן הנביא ולבניהו בן יהוידע ואמר להם להמליך את שלמה באופן הבא: 1. ירכיבו אותו על פרדת המלך. 2. יקחו אותו אל הגיחון וימשחו אותו שם למלך. 3. יתקעו בשופר ויכריזו על מלכות שלמה. 4. יעלו משם ברוב עם חזרה אל בית המלך. צדוק, נתן ובניהו עשו את אשר נצטוו ועם רב הצטרף אליהם להמלכת שלמה בשמחה ובנגינה עד ש"נבקעה הארץ בקולם".

שמיעת אדניהו ואנשיו על מלכות שלמה וסיום "מלכות" אדניהו (מ"א – נ"ג):

אדניהו ואנשיו שמעו את הקולות ויואב שאל את שתמהו כולם: "מדוע קול הקריה הומה?" "עודנו מדבר והנה יונתן בן אביתר הכהן בא" וסיפר לכל הנוכחים כי דוד המליך את שלמה. כדי להוכיח לעצמו ולאחרים כי אכן התרחש דבר זה פירט את כל המעשה: שלמה הורכב על פרדת המלך, נמשח למלך, ישב על כסא המלוכה וכו'. בשמעם זאת התפזרו כל הקרואים ואילו אדניהו, שחשש עתה לחייו מפני שלמה, הלך והחזיק בקרנות המזבח. שלמה הבטיח לאדניהו כי הדרך בה ינהג כלפיו אינה תלויה במעשיו בעבר כי אם במעשיו מעתה והלאה.

שאלות פרק א'

1	אבישג השונמית
א'	אבישג השונמית נזכרה שלוש פעמים שונות בפרקים א' – ב'. ציין היכן ובאילו הקשרים.
2	מעשי אדניהו
א'	א. כיצד היה דוד רגיל להתניח למעשיו של אדניהו וכיצד השפיע יחס זה על מעשי אדניהו? ב. מה עשה ומה לא עשה אדניהו כחלק מהכנותיו להמלכת עצמו?
3	אדניהו ואבשלום
א'	ציין הדמיון וההבדלים בין אדניהו, אבשלום ומעשיהם ב"הכנת השטח" למלכותם.
4	תגובת נתן הנביא ובת שבע
א'	א. מה בקש נתן הנביא להשיג ומה היתה תכניתו לשם השגת מטרה זו? ב. נתן הנביא ובת שבע חששו שניהם לנפשם של בת שבע עצמה ולנפש שלמה. נתן אמר: "ומלטי את נפשך ואת נפש בנך שלמה" ובת שבע אמרה: "והיה כשכב אדני המלך עם אבותיו והייתי אני ובני שלמה חטאים". מה היו חששותיהם?
5	תגובת דוד

א. כיצד הגיב דוד לדברי בת שבע ונתן הנביא? ב. ציין שלוש פעולות שציוה דוד לעשות כדי להראות לעם ששלמה ימלוך תחתיו. ג. איזו פעולה עשה שמואל כדי להמליך מלך וכיצד ידע במי לבחור למלך?		א' ע"פ שאלת בגרות	
סופה של "מלכות" אדניהו א. מי היו תומכי אדניהו ומי מהם בישר לאדניהו על המלכת שלמה? ב. ציין מלה החוזרת על עצמה בדברי אותו מבשר המעידה על התרגשותו ועל נסיונו להוכיח עד כמה מוגמרת היתה עובדת המלכתו של שלמה. ג. מה היתה השפעת דברי המבשר על אדניהו ואנשיו?		6 א'	
פרק ב' "והממלכה נכונה ביד שלמה"			
צוואת דוד לשלמה ומות דוד (א' – י"א): דוד ציוה את שלמה לפני מותו על שני דברים: 1. שישמור ללכת בדרך ה' כי רק בדרך זו תיכון מלכותו. 2. שינהג בדרך זו או אחרת עם אנשים מסוימים. האנשים עליהם ציוה דוד את שלמה:			
האיש	המעשה שצריך שלמה לעשות	הסיבה	הסיבה שדוד לא עשה זאת בעצמו
יואב בן צרויה	להרגו	הריגת שני שרי צבאות ישראל אבנר בן נר ועמשא בן יתר בדרך ערמומית ולא מכובדת	לדוד היו יחסים מורכבים עם יואב. יואב לחם בשבילו הרבה, תמך בו, עזר לו והיה נאמן לו כל השנים. עד תמיכתו באדניהו לא היה יואב סכנה למלכות אולם עתה היתה סכנה למלכות שלמה.
בני ברזילי הגלעדי	לעשות עמם חסד ולשימם באוכלי שולחנו	בעבור החסד שעשה עמו ברזילי אביהם בזמן שישב במחניים בימי בריחתו מאבשלום.	מפני שלא יכול היה לעשות חסד עם ברזילי עצמו בזמנו כי הוא לא רצה לעזוב את עירו ולבוא עם דוד לירושלים.
שמעי בן גרא	להרגו	קלל את דוד בעבר וגם אחרי שהצהיר על התחרטותו על מעשהו ועל תמיכתו בדוד הוכיח כנראה במעשיו כי לא היה באמת נאמן לדוד.	דוד לא יכול היה להרגו כי נשבע לו שלא ימיתו, אך שלמה היה יכול להעמידו למבחן נוסף, כפי שאכן עשה, ולהמיתו רק לאחר שיוכח שהוא אינו נאמן למלכות.
לאחר פטירתו נקבר דוד בעיר דוד. מלכותו נמשכה ארבעים שנה: שבע שנים בחברון ושלושים ושלוש שנה בירושלים. מעשי שלמה עם אנשים שהיו סכנה למלכות (י"ב – מ"ו):			
האיש	האם דוד ציוה עליו	כיצד נהג בו שלמה	מדוע נהג בו כך
אדניהו	לא	הרגו	בבקשו לעצמו את אבישג לאשה הוכיח אדניהו כי הוא ממשיך לחתור תחת מלכות שלמה כי רק למלך מותר לרשת כל מי ומה ששימש את המלך הקודם.
אביתר הכהן	לא	גירשו מהיות כהן	הגירוש: כי הבין מבקשת אדניהו את אבישג ששלושתם (אדניהו, אביתר ויואב) עדיין משתפים פעולה בנסיון להמליך את אדניהו. אי ההמתה: מפני שבעבר תמך בדוד בימים הקשים של בריחתו מאבשלום.
יואב	כן	הרגו	כי דוד ציוה על כך וכי הבין שבקשת אדניהו את אבישג היא חלק מתכנון משותף שלו עם יואב ואביתר להמליך את אדניהו.

שמי	כך	הרגו	כי דוד ציוה על כך וכי הוכיח את אי החשיבות שהוא מייחס לדברי שלמה בהפרו את ציווי לא לצאת מירושלים, ועוד בעבור דבר פעוט כבריחת שניים מעבדיו.
שאלות פרק ב'			
1 ב'	צוותא דוד לשלמה א. מהם שני החלקים העיקריים המרכיבים את צוותא דוד לשלמה? ב. כיצד אמר דוד לשלמה לנהוג ביואב בן צרויה ובשמעי בן גרא ומדוע?		
2 ב' ע"פ שאלת בגרות	הטובה לבני ברזילי הגלעדי מדוע רצה דוד להיטיב עם ברזילי האחר מות אביהם?		
3 ב'	בקשת אדניהו א. מה היתה בקשת אדניהו ומדוע פנה לבת שבע ולא ישירות לשלמה? ב. כיצד הציג אדניהו את בקשתו בפני בת שבע וכיצד הציגה בת שבע את אותה בקשה בפני שלמה? ציין ההבדל בין הדרך בה הציגו את הבקשה לבין הדרך השונה בה הבין אותה שלמה.		
4 ב'	הסכמת בת שבע להעביר את בקשת אדניהו מדוע הסכימה בת שבע להעביר את בקשת אדניהו אל שלמה וכיצד נסתיים עניין הבקשה?		
5 ב' ע"פ שאלת בגרות	גירוש אביתר א. מדוע גרש שלמה את אביתר וכיצד נימק את החלטתו שלא להמית את אביתר? ב. גירוש אביתר קשור למילוי "דבר ה' אשר דבר על בית עלי בשילה". מהו "דבר ה'" שהכתוב מתכוון אליו? ציין מקור לדברך.		
6 ב' מות יואב	א. ציין הדמיון וההבדל בין מות יואב למות אדניהו. ב. מה היו שני המינויים החדשים שעשה שלמה תחת יואב ואביתר?		
7 ב' ע"פ שאלת בגרות	הרעה שעשה שמעי בן גרא א. על איזה מעשה הוכיח שלמה את שמעי במילים "ומדוע לא שמרת את שבועת ה'..."? ב. מהי הרעה שעשה שמעי לדוד אותה הביע שלמה במילים: "אתה ידעת את כל הרעה... אשר עשית לדוד אבי...". ובאיזה אירוע היה הדבר?		
8 ב'	שמעי בן גרא שמות המקומות הבאים קשורים כולם לעניינו של שמעי. ציין כיצד קשור אליו כל אחד מהמקומות הבאים: נחל קדרון, גת, בחורים, ירושלים, הירדן.		
פרק ג'			
החלום בגבעון ומשפט שלמה			
נישואין ועבודת ה' (א' – ד'): ע"י נישואיו לבת פרעה הבטיח לעצמו שלמה שלום ושיתוף פעולה עם הממלכה הגדולה השכנה. בשנים הראשונות למלכותו עדיין לא היה בית המקדש קיים וישראל היו עובדים בבמות בהיתר. הבמה הגדולה, שהיתה קודם לכן בשילה ולאחר מכן בנוב, היתה עתה בגבעון והכתוב מספר ששלמה הלך ליבוח שם. התגלות ה' לשלמה בחלום בגבעון (ה' – ט"ו): בגבעון נראה ה' לשלמה ואיפשר לו לבקש ממנו מה שירצה. שלמה הודה לה' על חסדו עם אביו ועמו ובקש "לב שומע לשפוט את עמך להבין בין טוב לרע", כי הוא נער קטן והעם רב מאד. ה' ענה לשלמה כי מכיוון שלא בקש דברים שיפארו את שמו, כעושר ונצחון על אויבים, או דברים המועילים לו בלבד, כאריכות ימים, יתן לו לא רק מה שבקש – חכמה לשפוט את העם, אלא חכמה מעל ומעבר לכל אחד אחר ובנוסף לכך גם את הדברים שלא בקש: עושר וכבוד (ללא כל תנאי) ואריכות ימים (אם ישמור ללכת בדרך ה'). משפט שלמה (ט"ז – כ"ח): שתי נשים באו לפני שלמה המלך למשפט. טענת התובעת: שתינו גרות לבדנו בבית אחד ושתינו ילדנו בהפרש של שלושה ימים. בוקר אחד קמתי להיניק את בני וראיתי שהוא מת, אך			

אז ראיתי שאין זה בני. בזמן שישנתי החליפה האשה השניה את בנה המת בבני החי.

טענת הנתבעת: לא החלפתי את הבנים. הבן החי הוא בני.

בירור הדברים: "ותדברנה לפני המלך" (כ"ב). לכאורה היה משפט זה צריך להופיע בהתחלה ולא בסוף, אלא למדו מכך חכמים כי הנשים שנו ושילשו דבריהן לפני שלמה כדי לוודא ע"י כולם שהדברים הובנו עד הסוף.

משפט שלמה: למרות שלא היו לפני שלמה אלא דבריהן בלבד, ללא עדים וללא ראיות תומכות, מצא שלמה דרך לקבוע מיהי האם האמיתית ע"י גילוי רחמיה על בנה.

לאחר משפט זה הכירו כל ישראל "כי חכמת אלקים בקרב" של שלמה.

פרק ג'	שאלות פרק ג'
1 ג'	נישואי שלמה ומצב עבודת ה' בימי תחילת מלכותו א. כיצד מתקשרת עובדת נישואיו של שלמה בתחילת פרק זה לפסוק החותם את הפרק הקודם: "והממלכה נכונה ביד שלמה"? ב. עיין בפסוקים ב'–ד' ותאר את מצב עבודת ה' בימים של תחילת מלכות שלמה.
2 ג' ע"פ שאלת בגרות	החלום בגבעון א. מה בקש שלמה מה' כאשר נגלה אליו בחלומו בגבעון, מה יכול היה לבקש ולא בקש ומה היתה תשובת ה'? ב. בשלב מאוחר יותר התגלה ה' אל שלמה "שנית כאשר נראה אליו בגבעון". בעקבות מה באה התגלות שניה זו? ציין בקצרה את המסר העיקרי שלה.
3 ג' ע"פ שאלת בגרות	החלום בגבעון אילו דברים הבטיח ה' לשלמה בחלומו בלי תנאי ומה הבטיח לו עם תנאי?
4 ג'	הנשים במשפט שלמה א. על מה נסב הויכוח בין שתי הנשים אשר באו לפני שלמה? על אילו עובדות לא היתה מחלוקת ביניהן ועל אילו עובדות היתה מחלוקת ביניהן? ב. הוכח מתוך הפסוקים את קיומם או אי קיומם של עדים ושל ראיות במשפט זה.
5 ג' ע"פ שאלת בגרות	מה הביא את ישראל להכיר בחכמתו הרבה של שלמה ומה הביא מאוחר יותר את מלכת שבא להכיר בחכמתו?

פרק ד'–ה'

ממלכת שלמה, מצבה וסדריה

השרים והנציבים אשר לשלמה (פרק ד'):

בין בעלי התפקידים החשובים בממלכת שלמה היו שינויים מעטים לעומת בעלי התפקידים אצל דוד המלך. הסופרים היו בני שישא, שהיה הסופר אצל דוד, שר הצבא היה בניהו בן יהוידע, מגיבורי דוד, שמינה שלמה תחת יואב, אדורם – אדונירם המשיך להיות על המס וצדוק ואביתר כהנים. (רד"ק מסביר שהיה זה אביתר אחר, שהרי גירש שלמה את אביתר מהיות כהן).

לשלמה היו גם שנים עשר ניציבים שהיו אחראים על כלכלת המלך וביתו. כל אחד מהם היה ממונה על אזור אחר בארץ למשך חודש בשנה, שבו סופקו צרכי בית המלך מתוך אזור זה.

מצב הממלכה (ה', א–ה):

למרות שהיבול למאכל המלך וביתו סופק ע"י העם היו האזרחים במצב כלכלי טוב: "אוכלים ושותים ושמחים". שלמה משל גם על הממלכות מסביב והיה לו שלום מכל עבריו מסביב ושלום בתוך ישראל, שישבו לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו בכל הארץ.

מצבו הכלכלי של שלמה (ה', ו–ח):

כמות המזון שעלתה על שלוחן המלך וביתו בכל יום היתה גדולה: "שלושים כר סולת ושישים כר קמח. עשרה בקר בריאים" וכו'. לשלמה היו ארבעים אלף אורוות סוסים (כאן נאמר ארבעים אלף ובה"ב ט' נאמר ארבעת אלפים) והניציבים כלכלו "את המלך שלמה ואת כל הקרב אל שולחן המלך שלמה איש חדשו לא יעדרו דבר".

חכמת שלמה (ה', ט – יד):

חכמת שלמה היתה רבה משל כל החכמים המוכרים מכל אסכולות החכמה שהיו בישראל ובעמים: מחכמת כל בני קדם, מחכמת מצרים ומחכמת איתן האזרחי, הימני, כלכל ודרדע. בחכמתו חיבר חיבורים רבים: "וידבר שלושת אלפים משל ויהי שירו חמישה ואלף" בנושאים שונים, ומכל העמים באו לשמוע את חכמתו.

ההכנות לבניית בית המקדש:

א. הכנת העצים: שלמה וחירם מלך צור (ה', טו – כח): לצורך הבאת ארזים למקדש בקש שלמה להיעזר בחירם מלך צור שבתחומו היו ארזי הלבנון. את העובדה שהוא עומד לבנות עתה את בית המקדש ושלא בנהו דוד אביו קודם לכן נימק בכך שדוד היה עסוק במלחמות רבות ואילו לו הניח ה' מאויביו ולכן הוא יכול להתפנות לכך. (את הסיבה המדויקת, שדוד לא יכול היה לבנות את בית המקדש כי שפך דמים במלחמות, לא אמר שלמה). בתמורה לבקשתו הבטיח שלמה כי עבדיו יעבדו יחד עם עבדי חירם וכי יתן שכר עבדי חירם ככל אשר יתבקש. (שלמה אכן העביר לחירם מדי שנה "עשרים אלף כור חטים מכולת לביתו ועשרים כור שמן כתית"). חירם נענה בשמחה לבקשת שלמה מפני שאהב את דוד אביו ומפני שהתפעל מחכמת שלמה ושמח שבן כשלמה ירש את מקומו של דוד.

ב. הכנת האבנים: סבלים, חוצבים ופסלים (ה', כט – לב): לצורך חציבת האבנים בהר מינה שלמה שמונים אלף חוצבים ושבעים אלף סבלים: בנוסף להם מינה שלמה פסלים שפסלו והכינו את האבנים ואת העצים לייסד את בית המקדש.

שאלות פרק ד – ה

1	א. מה היה תפקידם הכללי של שנים עשר הנצבים אשר לשלמה ומה היה תפקיד כל אחד מהם בתוך מערך זה? ב. מי היו בנות שלמה הנזכרות בפרק זה ובאיזה הקשר נזכרו?
1	ממלכת שלמה ה' הוכח בקצרה את העובדות הבאות לגבי ממלכת שלמה: בממלכתו היה מצב של שלום פנימי, מצב של שלום מבחוץ, מצב כלכלי טוב של האזרחים, אנשי הממלכות מסביב היו תחת שלטונו, גבולות הממלכה היו רחבים.
2	חכמת שלמה ה' ציין בקצרה את ההיבטים השונים המתארים את חכמת שלמה בפרק זה.
3	שלמה וחירם מלך צור ה' א. לשם מה שלח חירם מלך צור שליחים אל שלמה? ב. לשם מה שלח שלמה שליחים אל חירם, מה הבטיח בתמורה למה שבקש ומה היתה תגובת חירם לבקשתו?
4	שלמה וחירם ה' א. כיצד הסביר שלמה לחירם את העובדה שדוד לא בנה בית לה' ובמה לא היה הסברו מדויק? ב. עיין בפסוקים ט"ו – כ"ו וציין שלושה דברים שעליהם היה מבוסס הקשר בין שלמה ובין חירם.
5	ציין שני אזכורים נוספים של חירם בפרק ט' וכתוב מה ההקשר בו נכתבו.

פרק ו' החלום בגבעון ומשפט שלמה

בניית בית המקדש
 שלב הבניה באבן (א' – י'):
 שלמה החל את בניית בית המקדש בשנה הרביעית למלכותו בחודש זיו (אייר). הבית שבנה שלמה היה מורכב מההיכל (ארבעים אמה), הדביר (עשרים אמה) והאולם (עשר אמות). סה"כ היה אורך חלקו העיקרי (ההיכל והדביר) ששים אמה, ויחד עם האולם היה אורכו שבעים אמה ורוחבו עשרים אמה.
 דבר ה' אל שלמה (י"א – י"ג):
 לאחר סיום שלב הבניה העיקרי אמר ה' לשלמה כי בית המקדש יתקיים וה' ישכון בתוכו אם ישמור ללכת בדרך ה'.
 שלב הבניה והציפוי בעץ (י"ד – י"ח):
 עם סיום הבניה באבן ציפה שלמה את הכל בעצי ארזים וברושים עד ש"אין אבן נראה".
 הארון והכרובים בדביר (י"ט – כ"ח):
 לאחר העץ בא תור הזהב הטהור ("זהב סגור") שבו ציפה שלמה את הבית.
 בתוך הדביר שם את ארון ה' והכין כרובים חדשים (הכרובים שבמקדש היו גדולים מהכרובים שבמשכן). שני הכרובים תפסו את כל רוחב הדביר, כשכנפיהם מצד אחד נוגעות אחת בשניה ומצד שני נוגעת כל כנף בקיר הדביר.
 קישוטי קירות, פתחים, דלתות וסיום בניית הבית (כ"ט – ל"ח):
 הפתחים, המזוזות והדלתות היו עשויים מעצי שמן או ברושים ומקושטים במקלעות ועוד.
 בניית הבית הסתיימה בשנה האחת עשרה למלכות שלמה, בירח בול, הוא חודש חשוון.

פרק ז' השלמת הכנת כלי המקדש

המבנים בקרבת בית המקדש (א' – י"ב):
 לאחר השלמת בניית המקדש נבנו עוד מבנים סביבו, שכללו את בית שלמה (על העובדה שבניית ביתו נמשכה שלוש עשרה שנה ובניית בית המקדש נמשכה שבע שנים ואמרים חז"ל לשבחו שנודרו בבניין הבית), בית יער הלבנון, בית המשפט ואולם העמודים (שהיווה את אולם הכניסה אל בית המשפט) ובית בת פרעה.
 אמן כלי המקדש ובניית העמודים יכין ובעז (י"ג – כ"ב):
 חירם מצור היה אמן חורש נחושת (אין זה אותו חירם שהיה מלך צור ושעזר לשלמה בהבאת ארזים למקדש). חירם יצר שני עמודים שעמדו ככל הנראה בכניסה לאולם שלפני ההיכל והיו מקושטים בדרכים שונות ועל ראשם "מעשה שושן". עמודים אלה קבלו את השמות יכין ובעז.
 הכנת כלי המקדש ע"י חירם (כ"ג – נ'):
 בנוסף לעמודים הכין חירם את כלי המקדש: הים (מקום טבילה לכהנים), הכיורות (לרחצת ידי הכהנים) והמכונות (כעליהם עמדו הכיורות) וכן את הסירים לבישול בשר הקרבנות (או להוצאת דשן המזבח) והכלים לגריפת דשן המזבח ולזריקת הדם.
 "ותשלם כל המלאכה" (נ"א):
 עם סיום הכנת כלי המקדש אפשר היה להתחיל את עבודת ה' במקדש. שלמה הביא לבית המקדש גם את כל הכלים שהקדיש דוד אביו לכך.
 לעבודת המקדש כסדרה קדמו חנוכת הבית והזבח שעשה שלמה, כמסופר בפרק ח'.

פרק ח' חנוכת המקדש

טקס הקהל והעלאת ארון ה' לבית המקדש (א' – י"א):
שלמה הקהיל את כל ישראל לירושלים להעלות את ארון ה' מעיר דוד לבית המקדש.
התאריך: ירח האתנים, הוא חודש תשרי, ב"חג", הוא חג הסוכות.
הארון הוכנס אל מקומו בקדש הקדשים וכן הוכנסו למקומם כל שאר כלי הקדש, ובצאת הכהנים מהקדש מילא כבוד ה' את המקדש.

תפילת שלמה
קיום ה' את הבטחתו לדוד ששלמה יבנה את בית המקדש (י"ב – כ"ד):
בתחילת תפילתו ברח שלמה את ישראל והודה לה' על קיום הבטחתו לדוד כי שלמה בנו יבנה את בית המקדש.

בקשה על המשך שמירת הברית עם דוד ועל קבלת תפילות שלמה וישראל (כ"ה – ל'):
שלמה בקש מה' שימשיך לשמור את בריתו עם דוד שהמלכות תמשיך מזרעו אם ישמרו בניו ללכת בדרך ה'.
עוד הזכיר שלמה כי למרות שה' לא "צריך" בית על הארץ, שהרי הוא נמצא בכל מקום ("הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך"), הרי שהבית הזה צריך להיות מרכז לתפילות ישראל והוא מבקש שה' ישגיח תמיד על המקום וישמע לתפילותו על בית המקדש ולתפילות כל ישראל.

מצבים שונים בהם מבקש שלמה מה' לשמוע תפילת ישראל ולסלוח להם (ל"א – נ"ג):
שלמה מזכיר מצבים שונים בהם הוא מבקש מה' לשמוע את תפילתם מהשמים ולסלוח להם:
מצב של חטא איש כלפי רעהו (לפי רוב המפרשים – בממון).
מצב של בצורת.
רעב, נגעים ומחלות.

מלחמה בירושלים (ל"ג) או במקום אחר בארץ (מ"ד) או הגליה אל מחוץ לארץ ישראל (מ"ו).
בכל אחד מהמצבים הזכיר שלמה גם דבר נוסף בתפילתו, כגון במצב של חטא איש לרעהו שלמה הוסיף גם "ושפטת את עבדיך להרשיע רשע לתת דרכו בראשו ולהצדיק צדיק לתת לו כצדקתו". במצב של מלחמה הוסיף "והשבותם אל האדמה אשר נתת לאבותם". במצב של בצורת הוסיף שלמה "כי תורם את הדרך הטובה אשר ילכו בה ונתתה מטר על ארצך" וגו'.
בתוך כל אלה בקש שלמה מה' לקבל גם את תפילת הנכרי (מ"א – מ"ג) ששמע את שם ה' ובא מארץ רחוקה להתפלל במקדש, משתי סיבות:
1. "למען ידעון כל עמי הארץ את שמך ליראה אותך כעמך ישראל", 2. "ולדעת כי שמך נקרא על הבית הזה אשר בנית".

ברכת שלמה לישראל וחנוכת בית המקדש (נ"ד – ס"ו):
כשסיים שלמה את תפילתו קם מכרע על ברכיו לפני מזבח ה' וברך את כל קהל ישראל. הוא הודה לה' שנתן לישראל מנוחה מאויביהם והתפלל שישראל ישמרו את דרך ה' וה' יעזור להם להטות לבם אליו ולשמור את מצוות ה'.
לאחר הברכה זבח וזבח לה'. את החצר הפנימית קדשו כדי שאפשר יהיה להקריב גם שם כי הזבחים והעולות היו רבים מאד.
ישראל חגגו את חג הסוכות ומיד לאחר מכן חגגו את חנוכת הבית שבעה ימים נוספים.

שאלות פרק ח'

1 ח' ע"פ שאלת בגרות	טקס הקהל עיין בפסוקים א' – י"א. א. לשם מה הקהיל שלמה את כל ישראל לירושלים, מה היו שני חלקיו העיקריים של טקס ההקהל, באיזה חודש היה הדבר ואיזה חג חגגו ישראל באותו זמן? ב. היכן הושם ארון ה' ומה היה בתוכו? ג. מה התרחש בסיום טקס העלאת ארון ה'?
2 ח' פתחת תפילת שלמה	א. עיין בפסוקים י"ב – ל' וציין הפסוקים בהם נזכרים הדברים הבאים: 1. שלמה מודה לה' על שמירת הברית עם דוד. 2. שלמה מבקש מה' על המשך שמירת הברית עם דוד. 3. שלמה מבקש שהמקדש יהיה מקום מרכזי להשגחת ה' ולקבלת תפילות העם. 4. שלמה מציין את הפרדוקס הקיים לכאורה בכך שבונים בית לה' בזמן שה' נמצא בכל מקום.

ב. היכן נזכרו הבטחות ה' לדוד שאותן הזכיר שלמה בתפילתו בפסוקים ט"ו – כ"ו?	
תפילת שלמה על ישראל א. ציין ארבעה מצבים הנוגעים לכלל ישראל שבהם מבקש שלמה מה' להיענות לתפילתם. ב. מצב של מלחמה מתואר בפסוקים ל"ג – מ"ח שלוש פעמים. ציין הפסוקים בהם מתוארים שלושת מצבי המלחמה וכתוב מהיכן יתפללו ישראל לה' בכל אחד מהמצבים הללו. ג. כיצד תתבטא ההיענות של ה' בכל אחד מהמצבים האלה?	3 ח' ע"פ שאלת בגרות
תפילת שלמה על ישראל עיינ בפסוקים הבאים וכתוב מהם הנימוקים שעל פיהם מבקש שלמה שה' ישמע לעם במצבים שונים ויסלח להם: ל"ה, ל"ו, מ', נ"א, נ"ג, ס'.	4 ח'
תפילת שלמה על קבלת תפילת הנכרי עיינ בפסוקים ל"ח – מ"ג. א. "למען ייראוך כל הימים". מה יביא את ישראל ליראה זו? ב. כיצד נימק שלמה את בקשתו שה' יענה גם לתפילת הנכרי? ג. שלמה ציין בתפילתו את בית המקדש כמקום של שלושה מתוך ארבעת הדברים הבאים: מקום תפילה, מקום הקרבת קרבנות, מקום תשובה, מקום סליחה. ציין איזה מתוך ארבעת הדברים לעיל לא אמר שלמה וכתוב פסוק אחד לכל אחד משלושת הדברים אותם כן אמר.	5 ח' ע"פ שאלת בגרות
בפסוק נ"ג מזכיר שלמה את דברי ה' למשה על הבדלת עם ישראל לו "לנחלה מכל עמי הארץ". ציין מקור בו נזכר דבר ה' זה.	6 ח'
פסוקי הסיום של תפילת שלמה וחנוכת המקדש עיינ בפסוקים נ"ד – ס"ו. ציין הפסוקים בהם בא לביטוי כי: 1. שלמה ביקש מה' השגחה מתמדת על בית המקדש. 2. שלמה הודה לה' על מנוחת ישראל מאויביהם. 3. חנוכת המקדש נמשכה שבעה ימים, וחג הסוכות, הנמשך גם הוא שבעה ימים, נחגג ברצף אחד עם חנוכת המקדש.	7 ח'

פרק ט'

"ויהי מקצה עשרים שנה אשר בנה שלמה את שני הבתים"

התגלות ה' אל שלמה (א' – ט): התגלות ה' אל שלמה מתוארת בתחילתה ובסופה כבאה בתום עשרים שנה שבהן בנה שלמה את בית המקדש ואת ביתו. פסוק א': "ויהי ככלות שלמה לבנות את בית ה' ואת בית המלך..." פסוק י': "ויהי מקצה עשרים שנה אשר בנה שלמה את שני הבתים..." מדוע באה ההתגלות המדברת על בית המקדש רק עכשיו, שלוש עשרה שנה מאוחר יותר, לאחר שהסתיימה גם בניית כל המבנים שמסביב? ככל הנראה דווקא עכשיו, עם המעבר מבניית ביתו לבניה נרחבת הרבה יותר, "מעל ומעבר", ויחד אתה גם מסחר נרחב והתפתחות הממלכה, נוצר חשש להיווצרות תחושה של "כחי ועצם ידי" שעלולה להביא לחוסר זהירות. פירוש דעת מקרא אומר: בחנוכת הבית ענהו ה' בגילוי השכינה לעיני כל ישראל ובעצם הצלחת כל מעשה ידיו בבניית בית ה' ובבניית ביתו, אך יתכן שבשלב זה נתגלו "בקיעים" בלב שלמה ולכן הודגשו שוב התנאים לקיום הברית עם דוד וישראל. ה' הבטיח לשלמה כי ישים את שכינתו בבית המקדש. מצב זה הוא בתנאי שישמרו ישראל את המצוות, החוקים והמשפטים, שאם לא כן – יחרב הבית וישראל יוגלו מעל אדמתם. לשלמה עצמו אמר ה' כי כסא מלכות בית דוד יתקיים לעולם – אם ישמור ללכת בדרך ה'. שלמה וחירם מלך צור (י' – י"ד, כ"ו – כ"ח): המשך תיאור היחסים בין שלמה וחירם מופיע בשתי קבוצות פסוקים בפרק ט': פסוקים י" – י"ד: שלמה נתן לחירם עשרים עיר בארץ הגליל כתודה על מתן כל הארזים, הברושים והזהב לבניית בית המקדש (או גם לביתו ולמבנים שמסביב לבית המקדש). אזור זה לא מצא חן בעיני חירם, שכן ככל הנראה היתה אדמתו טיט שרגלי ההולכים משתקעות בה,	
--	--

ולכן קרא לאזור בשם "ארץ כבול".

פסוקים כו – כ"ח: תיאור המסחר הימי המשותף לשלמה ולחירם. עבדיהם היו נוסעים לאופיר ומביאים משם זהב.

בניה והרחבה (ט"ו – כ"ה):

לאחר סיום בנין בית המקדש, בית שלמה ושאר המבנים הסמוכים למקדש בנה שלמה את חומת ירושלים ואת המילוא וכן בנה ערים אחרות כגור, חצור, מגידו ועוד.

הבניה הרבה תבעה כסף שנלקח מהמס שהוטל על העם, אך ככל הנראה מקור הכסף לא היה רק במס ששילמו העם אלא גם בזהב שהובא מאופיר. (לדעת אברבנאל זו הסיבה שדבר הבאת הזהב מאופיר נזכר בפרק זה).

בתוך פסוקים אלה נזכר שבחו של שלמה: "והעלה שלמה שלוש פעמים בשנה עולות ושלמים על המזבח אשר בנה לה'... ושלם את הבית" – הסדרת עבודת הכהנים, הלויים, השוערים וכו' והקרבת הקרבנות דרשה עוד זמן ומאמץ לאחר בניית בית המקדש, ושלמה המשיך לפתח את עבודת המקדש במקביל לבניה הנרחבת. פרשנים לומדים מהמילים "והעלה שלמה" ומהמילים "ושלם את הבית" שממונו היה משלים עניין הקרבנות בעבור כל ישראל.

שאלה	תשובה
1 ט' ע"פ שאלת בגרות	"וירא ה' אל שלמה שנית" א. בפסוקים א' – ט' מגיב ה' לתפילת שלמה. מהו הנושא המרכזי של תפילת שלמה (בפרק ח') שאליה מכוונים דברי ה'? ב. מהם שני המצבים האפשריים שציין ה' לאור תפילתו של שלמה?
2 ט' ע"פ שאלת בגרות	מהי "ארץ כבול" ומדוע קרא לה חירם בשם זה?
3 ט'	ממלכת שלמה עיין בפסוקים י"ד – כ"ח ותאר בקצרה את מצב ממלכת שלמה מבחינת בניה, מסחר ועבודת המקדש.

פרק י

ביקור מלכת שבא, עושר וחכמה

ביקור מלכת שבא (א' – י"ג):

מלכת שבא שמעה על חכמת שלמה ובאה לנסותו בחידות. חידותיה היו כאלה שלא היה צפוי ששלמה יוכל לענות עליהן אך הוא פתרן והיא התפעלה מחכמתו.

מעבר לחכמתו הרבה, שהיתה מעל ומעבר למה שחשבה ע"פ מה שסופר לה, התפעלה מלכת שבא גם מסדרי ממלכתו של שלמה, מהדרך בה בנה את בית המקדש, את ביתו ואת העליה ביניהם, ומשאר סדרי ממלכתו, החל בעבדיו וכלה במזונו.

ביקורה הסתיים במענקים הדדיים של זהב, בשמים ואבנים יקרות מצד מלכת שבא ושל "כל חפצה אשר שאלה מלבד אשר נתן לה כיד המלך שלמה" מצד שלמה.

ביטויים נוספים לעושרו ולחכמתו של שלמה (י"ד – כ"ט):

אחד המקורות לעושרו של שלמה היה מסחר יבשתי באמצעות התרים והרוכלים וכו'.

מקור אחר לעושרו היה המסחר הימי. עבדיו נסעו יחד עם עבדי חירם והביאו זהב וכסף ודברים נוספים מאופיר.

מקור נוסף היה המנחה שהביאו מלכי הארצות מסביב.

כל אלו הביאו לכך שבממלכת שלמה היה זהב רב מאד, ומעבר לכך גם כסף, בשמים, אבנים יקרות, שנהבים, קופים, תוכיים, סוסים ועוד. חלק מהדברים שנעשו באמצעות חומרים אלה הם הצינות (מגן מתכת המקיף את הגוף משלושה כיוונים) והמגינים (כנראה הגנו על הידים) וכן כסא השן המצופה זהב שהכין שלמה. כמות הזהב הזו הביאה לכך שכסף לא היה נחשב בימי שלמה למאומה, אלא לחומר שקל למצוא כמו אבנים. על חכמתו של שלמה מסופר שלא רק מלכת שבא באה לשמעו אלא "וכל מלכי הארץ מבקשים את פני שלמה לשמוע את חכמתו אשר נתן אלקים בלבו".

שאלה	תשובה
1 " ביקור מלכת שבא א. מה ראתה מלכת שבא שהפעים את רוחה ובאיזה ביטוי מציין הכתוב את התפעמות רוחה? ב. מה היו תגובותיה של מלכת שבא על הדברים שראתה?	
2 " עושרו וחכמתו של שלמה ציין ארבעה פסוקים שונים המביעים את גודל עשרו של שלמה ושני פסוקים שונים המביעים את גודל חכמתו.	
3 " עושר שלמה בפרק י' נזכרים שלושה מקורות לעושרו של שלמה: מתנות המלכים, מסחר יבשתי ומסחר ימי. ציין הפסוקים המתארים כל אחד מהם.	

פרק יא'

הגזירה על קריעת המלכות

חטאי שלמה (א' – י'):

פסוקים אלה מתארים את שהתרחש בימי זקנת שלמה, כשנקודת מפתח היא שנשיו הטו את לבבו. הביטוי המתאר זאת חוזר שלוש פעמים בפסוקים סמוכים (ב' – ד') ופעם נוספת בפסוק ט'.

חטאי שלמה היו אם כן ריבוי הנשים, הנישואים לנשים נכריות ולפי המתואר בכתוב – ע"ז.

חז"ל אומרים ששלמה לא חטא בע"ז ממש, אלא שהיה לו למחות בנשיו על ע"ז שלהן ולא מיחה בן. בכך מסתמכים חז"ל על לשון הכתוב "ולא היה לבבו שלם עם ה' אלקיו כלבב דוד אביו" – כלבב דוד לא היה, אך לא חטא ממש, אלא בגלל שלא מיחה בנשיו מעלה עליו הכתוב כאילו חטא.

עונשי שלמה בהווה ובעתיד (י"א – מ"ג):

קריעת הממלכה (י"א – י"ג):

ה' אמר לשלמה שמכיון שלא שמר דרכו יקרע את הממלכה מעליו, אך הדבר לא יעשה בימיו אלא בימי בנו, ולא כל הממלכה תיקרע מעליו אלא שבת אחד ישאר למלכות בית דוד.

השטנים שהקים ה' לשלמה (י"ד – כ"ה):

הדד האדומי היה מזרע מלך אדום ובעת שיואב הרג בפקודת דוד את אנשי אדום הצליח להמלט, יחד עם אנשים נוספים, למצרים. במצרים נתן לו פרעה בית וכלכלה ואף השיא לו את אחות אשתו, אך כל אלה לא מנעו ממנו לעזוב את מצרים ברגע שהיתה לו הזדמנות לנקום בבנו של דוד.

רוזן בן אלידע נמלט מהרדעור מלך ארם צובה ובמשך הזמן השתלט עם אנשיו על דמשק ומלך בה. עתה מצא גם הוא שעת כושר להוריד מעל עצמו את שלטון ישראל.

מרד ירבעם בן נבט ונבואת אחיה השלוני לירבעם (כ"ו – מ'):

ירבעם היה גבור חיל וזרזו במלאכתו עד שמינה אותו שלמה לתפקיד האחראי על גביית המסים משבטי מנשה ואפרים. בשלב מסוים מרד ירבעם בשלמה, מרד שבא לביטוי בכך שהעביר בקורת על שלמה באזני אנשים בנושא של בניית המלוא.

תגובת שלמה לכך מובאת לאחר תיאור נבואת אחיה לירבעם. בפסוק מ' מסופר כי שלמה בקש להרוג את ירבעם וירבעם ברח מפניו למצרים וישב בה עד מות שלמה.

נבואת אחיה לירבעם כללה מעשה סמלי של קריעת הבגד לשנים עשר קרעים כדי לסמל את נתינת עשרה שבטים למלכות ירבעם ושבט אחד (הכולל את יהודה ובנימין) לבית דוד.

אחיה תאר באזני ירבעם את עונש שלמה וציין כמה פעמים את ההקלות בענשו (קריעת הממלכה לא תהיה בימיו ושבט אחד ישאר לו) למען דוד ולמען ירושלים. עוד אמר אחיה לירבעם שהעונש על בית דוד אינו לכל הימים. ירבעם עצמו יוכל להקים לעצמו בית נאמן לאורך הדורות אם ישמור ללכת בדרך ה'.

מות שלמה (מ"א – מ"ג):

מלכות שלמה נמשכה ארבעים שנה. במותו נקבר בעיר דוד.

שאלות פרק יא'

1 יא	מעשי שלמה בזקנתו א. עיין בפסוקים א' – " וציין כמה פעמים נזכרה המלה "לב" בפסוקים אלה ומהו הביטוי הקשור למלה זו המציין את חטאו של שלמה. ב. מהן הסיבות שבגללן נענש שלמה בקריעת ממלכתו?
2 יא ע"פ שאלת בגרות	עונש קריעת הממלכה "קרע אקרע את הממלכה מעליך ונתתיה לעבדך". א. מיהו "העבד" שניתנה לו הממלכה? ב. משפט דומה לזה שנאמר לשלמה על קריעת הממלכה נאמר גם בעבר: "קרע ה' את ממלכות ישראל מעליך ונתנה לרעך הטוב ממך". למי נאמרו דברים אלה ומדוע גזר עליו ה' גזרה זו?
3 יא ע"פ שאלת בגרות	הקלות בעונש א. ציין שני דברים המראים שה' לא העניש את שלמה במלוא החומרה וכתוב כיצד הכתוב מנמק זאת. ב. מהן שתי הצרות שבאו על שלמה בעקבות מעשיו בעת זקנתו ע"פ פסוקים י"ד – כ"ו?
4 יא	ה"שטנים" שהקים ה' לשלמה מיהם ה"שטנים" שהקים ה' לשלמה, מה גרם לראשון שבהם להפוך לשטן לשלמה ומה בגורם זה משותף לו ולשטן השני?
5 יא ע"פ שאלת בגרות	ירבעם לאיזה תפקיד מינה שלמה את ירבעם? מדוע שינה שלמה את יחסו לירבעם, במה בא לביטוי השינוי ביחסו ומה היתה תגובת ירבעם על כך?
6 יא	נבואת אחיה השלוני לירבעם א. מהו המעשה הסמלי אותו עשה אחיה השלוני לעיני ירבעם ומה בקש לבטא במעשה זה? ב. היכן ראינו בעבר מעשה סמלי דומה שבטא רעיון דומה? ג. מהם הדברים הנוספים שהודיע אחיה לירבעם לגבי עצמו ומהם הדברים שהודיע לו לגבי בית דוד?

פרק יב' קריעת הממלכה

רחבעם שומע בעצת הילדים (א' – י"ז):

רחבעם הומלך בשכם ולא בירושלים מתוך ויתור לישראל שבאו לשכם להמליכו.

לאחר המלכתו באו אליו ירבעם, שחזר ממצרים, וכל ישראל, ובקשו להקל מעליהם את העול ששם עליהם אביו.

רחבעם בקש מהם לשוב אליו בעוד שלושה ימים ובניתיים נועץ עם הזקנים ששירתו עוד בימי שלמה. אלו יעצו לו להיענות לעם במידת האפשר ולדבר אליהם דברים טובים כדי לרכוש את לבם ורצונם הטוב.

רחבעם עזב את עצתם ופנה לשמוע את עצת ה"ילדים" שגדלו אתו. אלו יעצו לו להשיב לעם כי העול רק יגבר ("אבי יסר אתכם בשוטים ואני איסר אתכם בעקרבים") ולהראות להם כי הוא קשוח יותר מאביו: "קטני (אצבעי הקטנה) עבה ממתני אביו".

רחבעם השיב לעם כעצת הילדים ולא נענה לבקשתם "כי היתה סיבה מעם ה' למען הקים את דברו אשר דבר ה' ביד אחיה השלוני אל ירבעם בן נבט".

התוצאה: ישראל לא ראו עצמם שייכים למלכות רחבעם ("מה לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי") ופנו לאהליהם.

העמקת הפירוד (י"ח – כ"ד):

רחבעם עשה מעשה שטות ושלח את אדורם אשר על המס לישראל. מטרת השליחות אינה כתובה ואכן אינה משנה דבר: בין אם היתה מטרתו לגבות מס ובין אם היתה מטרתו אחרת – אפילו לשליחות של שלום – היתה זו טעות גמורה לשלוח דווקא את הממונה על המס לאחר שבדיוק על כך בקשו ישראל מרחבעם ולא נענו.

מעשה זה הביא להמתת אדורם ולהמלכת ירבעם על ישראל.

בתגובה נקהלו שבטי יהודה ובנימין להלחם בישראל כדי להשיב את המלוכה אל רחבעם, אך שמעיה איש האלקים נשלח להגיד להם לא להלחם בישראל כי מה' נהיה הדבר, והם שמעו בקולו ולא נלחמו.

ירבעם נוקט בצעדים להעמקת הפירוד עוד יותר (כ"ה – ל"ג):

ראשית מעשי ירבעם היתה חיובית: הוא בנה את שכם כעיר בירת ממלכתו וכן בנה את פנואל כעיר ממלכה, אולם לאחר מכן עלה בלבו חשש: אם ישראל ימשיכו לעלות לזבוח זבחים בירושלים הם עלולים להמשיך אחר מלכות רחבעם.

הפתרון שהגה: עשיית שני עגלי זהב כתחליף לעבודת ה' בירושלים. אלו הוצבו בדן ובבית אל.

בנוסף עשה ירבעם בית במות והציב שם כהנים שאינם משבט לוי וכן בדה מלבו חג בט"ו לחודש השמיני (חשוון), שאמור להיות תחליף לעליה לרגל בחג הסוכות.

שאלות פרק יב'

1	עצת הזקנים ועצת הילדים לרחבעם
יב	א. מה היתה התלבטותו של רחבעם שהביאה אותו לבקש עצה? ב. מהי הראייה הלקוה ממעשה רחבעם בן שלמה לדברים שאמר רבי שמעון בן אליעזר: אם יאמרו לך זקנים סתור וילדים בנה, סתור ואל תבנה, שסתירת זקנים – בניה, ובניית ילדים – סתירה, וראיה לדבר מרחבעם בן שלמה (מגילה לא, ב).
2	הקרע בין ישראל ליהודה
יב	א. מה היתה תגובתם המילולית של ישראל לדברי רחבעם והיכן ראינו תגובה דומה בעבר? ב. איזה מעשה של רחבעם הפריד סופית בין ישראל ליהודה וכיצד הגיבו ישראל למעשה זה?
3	נבואת שמעיה איש האלקים
יב	מה הביא את רחבעם לרצות להלחם בישראל ובאיזה נימוק דרש שמעיה איש האלקים מרחבעם לא לעשות זאת?

ע"פ שאלת בגרות	ב. כיצד הגיבו רחבעם ושבטי יהודה ובנימין לדברי שמעיה איש האלקים?
4 יב ע"פ שאלת בגרות	מעשי ירבעם לאחר עלותו למלוכה א. מהי הפעולה החיובית שביצע ירבעם לאחר עלותו למלוכה ומהי הפעולה השלילית שעשה? ב. מה הביאו לעשות את הפעולה השלילית שעשה? ג. מהן שתי הפעולות הנוספות שעשה ירבעם בהמשך לאותו חשש ולאותו רצון לניתוק מוחלט מיהודה?
5 יב ע"פ שאלת בגרות	בניית המזבח א. עיין ביהושע כ"ב ובמל"א י"ב. ציין ההבדל בין מטרת שניים וחצי השבטים בבנותם מזבח ובין מטרת ירבעם בבנותו מזבח. ב. היכן בנה יהושע מזבח ולמה שימש מזבח זה מלבד הקרבת קרבנות?
שאלות כלליות	
1 ע"פ שאלת בגרות	ציין מי אמר את הדברים שלפניך ובאיזה הקשר הם נאמרו: 1. "ופנית אל תפלת עבדך... לשמוע אל הרנה ואל התפילה" 2. "ועתה הניח ה' אלקי לי מסביב... צוה ויכרתו לי ארזים" 3. "ועתה אדני המלך עיני כל ישראל עליך להגיד להם מי ישב על כסא אדני המלך..." 4. "ולבני ברוזילי הגלעדי תעשה חסד" 5. "ענתות לך על שדיך... וביום הזה לא אמיתך כי נשאת את ארון ה' אלקים לפני דוד..." 6. "מדוע קול הקריה הומה" 7. "מה הערים האלה אשר נתת לי אחי"
2 ע"פ שאלת בגרות	לפניך שמות של שבעה מקומות. ציין של שם אדם מישראל הקשור לכל אחד מהמקומות האלה והסבר בקיצור את הקשר שלו למקום זה. המלוא אופיר פנואל שכם הגיחון נחל קדרון גבעון
3 ע"פ שאלת בגרות	מי היו שלושה מתוך חמישה אישים אלה: אבישג אביתר בניהו חירם אחיה השילני

מלכים א' – טבלאות

מעשי שלמה המלך

הכנת הממלכה	חכמה	עושר	יחסים עם הממלכות	בניית המקדש ושאר בניה
פרק ב': הריגת אדניהו לאחר שהוכיח בבקשו את אבישג כי הוא עדיין מנסה למלוך.	פרק ג': התגלות ה' לשלמה בחלום בגבעון. שלמה בקש לב חכם לשפוט את העם וקבל את העם וקבל חכמה ודברים נוספים.	פרק ג': התגלות ה' לשלמה בחלום בגבעון. שלמה בקש לב חכם לשפוט את העם וקבל גם עושר וכבוד (ואם ישמור ללכת בדרך ה' – גם אריכות ימים).	פרק ה': שלמה משל בכל הממלכות מסביב.	פרק ה': עזרת חירם מלך צור בארזים וברושים וכו'.
פרק ב': גירוש אביתר מהיות כהן כי עדיין היה בעצה אחת עם אדניהו בנסיון לקחת המלוכה משלמה.	פרק ג': משפט הנשים הראה לכל העם "כי חכמת אלקים בקרבו לעשות משפט".	פרק ד': שנים עשר ניצבים היו ממונים על כלכלת המלך וביתו. פרק ה': כלכלת ביתו היתה עצומה: "ויהי לחם שלמה ליום אחד"...	אנשי הממלכות מסביב היו עובדים אותו ומביאים לו מנחה. 1. ה', א, ד 2. י', כד – כה	העובדים: 1. ה', כט – לב: 70 אלף סבלים, 80 אלף חוצבים בהר, ממונים, פסלים וסתתים. 2. פרק ז': אמן המקדש – חירם מצור (היהודי). 3. ט', כ – כב: תפקידים שונים לבני ישראל ולנותרים משבעת העממים.
פרק ב': הריגת יואב, כפי שציווה דוד בצוואתו. מינוי בניהו בן יהוידע לשר צבאו ומינוי צדוק הכהן תחת אביתר.	פרק ה': שלמה חיבר בחכמתו חיבורים רבים, משלים ושירים וכו'.	היו לשלמה עשרות אלפי סוסים: 1. ה', ו 2. י', כו – כט	שלום עם הממלכות, ה' הניח לו מכל אויביו מסביב: ה', יח	בניית המקדש: 1. פרק ו': בניית המבנה. 2. פרק ז': בניית כלי המקדש.
פרק ב': הריגת שמעי, כצוואת דוד, לאחר שהפר את השבועה שהשביעו.	פרק ה': חכמתו עלתה על חכמתם של כל האחרים: 1. ג', יב 2. ה', י – יא	מס מישראל: 1. פרק ד' – אזורים שונים כלכלו את בית המלך. 2. ה', כז: "ויעל המלך שלמה מס מכל ישראל"...		התפילה: פרק ח'
	חכמתו נודעה בכל הארצות מסביב עד שבאו מכל העמים לשמוע את חכמתו: 1. ה', יד. 2. י', כד.	מסחר: 1. ט', י – יד: עם חירם 2. י', טז: התרים והרוכלים וכו'. מסחר ימי: 1. ט', כו – כח 2. י', יא, כב		עבודת המקדש: ט', כה: במקביל להמשך פיתוח הממלכה השלים שלמה את סדרי עבודת המקדש.

תשובות לספר מלכים

פרק א'

1	פרק א' פסוקים א'–ד': אבישג הובאה אל דוד בהיותו זקן והיתה לו סוכנת ומשרתת. א', טו: אבישג נזכרה שוב כמשרתת את דוד בזמן שהגיעה אליו בת שבע לשוחח אתו בעניין שלמה. ב', יג–כה: אדניה בן חגית רצה באבישג לאחר מות דוד ודבר זה היווה הוכחה לשלמה כי אדניהו עדיין שואף להיות מלך (כי רק מלך רשאי להתחתן עם נשי המלך הקודם ולהשתמש בעבדיו, שפחותיו, שמשיו, שרביטו, סוסו וכו' נרמב"ם הל' מלכים פ"ב ע"פ סנהדרין כב, א). בבקשתו זו הביא אדניהו על עצמו את מותו.
2	א. דוד לא נהג להוכיח את אדניהו או להענישו על מעשיו הלא ראויים וכתוצאה מכך גדל אדניהו כמי שחושב שהכל מותר לו ובבגרותו התנשא "לאמר אני אמלוך". ב. אדניה הכין לו מרכבה ופרשים וחמישים איש רצים לפניו, גייס תומכים מבית דוד ומיהודה וקרא לתומכיו לזבח בעין רוגל. אדניהו לא קרא לאנשים שידע שהם נאמנים לדוד: צדוק הכהן, בניהו בן יהוידע, נתן הנביא, שמעי ורעי והגבורים אשר לדוד.
3	אדניהו ואבשלום היו שניהם בני דוד, שניהם רצו למלוך ושניהם מתוארים כאנשים יפים מאד, דבר שהועיל להם בנסיונם למשוך את לב העם. שניהם עשו להם מרכבה וסוסים וחמישים איש רצים לפניהם כסממן למלכות. שניהם המליכו עצמם בפועל, כשמסביבם התומכים שכבר גייסו – אבשלום המליך עצמו בחברון ואדניהו בעין רוגל. המלכת שניהם היתה קשורה בזבח. לשניהם היו תומכים שהיו קודם לכן אנשי דוד (למשל אחיתפל אצל אבשלום, יואב בן צרויה ואביתר אצל אדניהו ועוד). הבדל: אדניהו ניסה למשוך את לב העם לפני המלכתו דרך משפט שבו פסק לטובת כל תובע.
4	א. נתן הנביא בקש לסייע לדוד לקיים את דבר ה' על מלכות שלמה ולשם כך יעץ לבת שבע שתגש אל דוד ראשונה ותשאל "שאלת תם" שדרכה תידע את דוד על מעשי אדניהו (אתה אמרת ששלמה ימלוך אחריך ומדוע אם כן מלך אדניהו?) והוא יבוא אחריה לומר דברים דומים כדי לחזק את דבריה. ב. נתן חשש במקרה הטוב ממחלוקת ממושכת בין אדניהו לבין שלמה, שיטען לכתר, ובמקרה הרע מכך שאדניהו יהפוך את מתנגדיו הפוטנציאליים, כשלמה ובת שבע, לעבדיו, או שיהרגם. בת שבע חששה שאם שלמה לא ימלוך יראו בכך אנשים חזיון למחשבה שתחילת לידתו בחטא, ולכן אינו ראוי למלוכה (בעוד שאם ימלוך ידעו כולם כי מה' היתה בת שבע לדוד), ואולי גם חששה שהיא ושלמה יהפכו לחוטאים בכך שלא העירו את תשומת לב דוד לעניין, ובכך יגרמו לו לחטוא מפני שלא תתקיים שבועתו.
5	א. דוד נשבע שוב לבת שבע כי יקיים את שבועתו הראשונה וכי יפעל מיידית לקיום מלכות שלמה אחריו. ב. דוד צוה את צדוק הכהן, בניהו בן יהוידע ונתן הנביא להרכיב את שלמה על פרדה, להורידו לגיחון, למשוך אותו שם למלך, לתקוע בשופר ולהכריז על מלכותו ולאחר מכן לעלות אחריו חזרה אל בית המלך. (בפועל עלו רבים אחרי שלמה בשמחה ובנגינה). ג. בהמלכת שאול יצק שמואל שמן על ראשו בפעם הראשונה, כינס את כל העם והראה להם ע"פ אורים ותומים מי נבחר למלך בפעם השנייה ועשה טקס המלכה נוסף (חידוש המלוכה) בפעם השלישית. בהמלכת דוד משח אותו שמואל בקרב אחיו בפעם הראשונה. המלכותיו הבאות, שבהן קיבלוהו בתחילה כל יהודה ולאחר מכן כל ישראל, היו לאחר ימי שמואל.
6	א. יואב בן צרויה, אביתר הכהן ויונתן בן אביתר היו תומכי אדניהו. יונתן הוא זה ששמע על המלכת שלמה ובישר על כך לאדניהו ולקראיו. ב. יונתן תאר עובדה אחר עובדה ברצף אחד, שבו מופיעה כמה פעמים המלה "וגם": "אבל אדוננו דוד המליך את שלמה... וירכיבו אותו על פרדת המלך. וימשחו אותו... ויעלו משם שמחים... וגם ישב שלמה על כסא המלוכה... וגם באו עבדי המלך לברך... וגם ככה אמר המלך..." ג. קרואיו של אדניהו התפזרו ואדניהו עצמו הלך להחזיק בקרנות המזבח מפני חששו ששלמה ימית אותו, אך שלמה הבטיח לו שאם יהיה לבן חיל לא ימיתוהו, אלא רק אם תימצא בו רעה.
פרק ב'	
1	א. שני החלקים העיקריים של צוואת דוד לשלמה היו האמירה ללכת בדרך ה' כתנאי להצלחת המלכות והדרך בה צריך שלמה לנהוג כלפי אנשים מסויימים. ב. דוד אמר לשלמה להרוג את יואב בן צרויה ואת שמעי בן גרא. הסיבה: יואב בן צרויה הרג את אבנר בן נר ואת עמשא בן יתר, ולא רק הרגם אלא עשה זאת בדרך של עורמה מבלי שניתנה בידם אפשרות להתגונן מפניו ("וישם דמי מלחמה בשלום"). שמעי בן גרא קלל את דוד וכשבא לקראתו בעת שעבר את הירדן בדרכו חזרה לירושלים נשבע לו דוד שלא ימיתוהו. בהמשך ראה דוד כי שמעי לא נאמן לו כפי שאמר שיהיה אך כבר לא יכול היה לעשות דבר בעניין כי נשבע לו ולכן בקש משלמה להרגו. דוד רצה להיטיב עם ברזילי הגלעדי כדי לגמול לו טובה על החסד שעשה עמו כל ימי שבתו במחניים בזמן בריחתו מאבשלום. באותו
2	

	זמן (כשחזר דוד לירושלים) כבר היה בריזלי זקן ולא רצה לעזוב את עירו ולבוא עם דוד לירושלים ולכן בקש דוד עתה משלמה לגמול חסד עם בני בריזלי ולשימם באוכלי שולחנו.
3	א. אדניהו בקש מבית שבע להעביר לשלמה את בקשתו לתת לו את אבישג השונמית לאשה. אדניהו לא פנה ישירות אל שלמה כי היו יריבים וכי ידע שלמה יפרש את דבריו באופן שבקשתו לא תינתן לו ולכן חשב שאולי אם בת שבע תבקש זאת מבנה יעתר שלמה לדבריה. ב. אדניהו אמר לבת שבע כי "את יודעת שכמעט הייתי מלך, אך לבסוף קבל שלמה את המלוכה כי מה' היתה לו. לא קבלתי את הדבר הגדול שהייתי אמור לקבל ועכשיו אני מבקש רק דבר אחד [קטן]: שתיתני לי אבישג לאשה. אדניהו גם הוסיף "אל תשיבי את פני". בת שבע הפנתה את הדברים לשלמה באופן דומה: "שאלה אחת קטנה אנכי שואלת מאתך אל תשיב את פני". לעומת הדרך בה הציגו את הבקשה כאילו מדובר בדבר פשוט הבין שלמה כי הדבר שנאמר במסווה של בקשה קטנה מסתיר מאחורי בקשה גדולה מאד: אדניהו למעשה מבקש לו את המלוכה. דבר זה הבין שלמה כי היה ידוע שרק למלך הבא מותר לקבל אנשים או דברים ששימושו קודם לכן את המלך.
4	בת שבע הבינה כנראה שהבקשה תכעיס את שלמה אך יתכן שסברה שהדבר יכול להיות לטובה כי אולי אם יתן שלמה לאדניהו את מבוקשו יהפוך אדניהו מאויב פוטנציאלי למי שמקבל מעתה את מלכות שלמה. בקשת אדניהו משלמה הביאה למות אדניהו.
5	א. אביתר היה אחד מתומכי אדניהו אך למרות זאת לא הרג שלמה אותו או את יואב או את אדניהו עצמו לאחר שעלה למלוכה. מותם בא להם לאחר מכן, משנוכח שלמה שחתירתם תחתיו עדיין לא הסתיימה. דבר זה נודע לו דרך בקשת אדניהו את אבישג לאשה. מכך הבין שלמה כי אדניהו עדיין מבקש למלוכה וכי יואב ואביתר עדיין עוזרים לו (פס' כ"ב). לכן גרש עתה את אביתר מהיות כהן גדול. את החלטתו שלא להמיתו נימק בכך שאביתר היה מעוזי דוד בזמן בריחתו מאבשלום. ב. שמ"א ב': נבואת ה' על בית עלי כללה את העובדה שהכהונה תועבר לבית אחר: "והקמותי לי כהן נאמן... ובניתי לו בית נאמן והתהלך לפני משיחי כל הימים". נבואה זו קוימה משעברה הכהונה מאביתר לצדוק הכהן.
6	א. גם אדניהו וגם יואב ניסו להמלט ממותם ע"י אחיזה בקרנות המזבח. כשעשה זאת אדניהו הבטיח לו שלמה כי לא ימיתוהו אם לא ימשיך למרוד בו, אך משנוכח שהוא עדיין חותר תחתיו הרגו בזמן אחר. ליואב לא עזרה אחיזתו בקרנות המזבח כי היה זה לאחר שנוכח שלמה שהם ממשיכים במריים, ומשסירב יואב לעזוב את קרנות המזבח הורה שלמה להמיתו שם. ב. שלמה מינה את בניהו בן יהוידע לשר הצבא תחת יואב ואת צדוק הכהן לכהן גדול תחת אביתר.
7	א. שלמה הוכיח את שמעי על כך שיצא מירושלים בניגוד למה שהשביעו בשם ה' ("בנה לך בית בירושלים וישבת שם ולא תצא משם"). ושמעי לא רק הפר השבועה אלא עשה זאת עבור דבר פשוט כהשבת שני עבדים שברחו). ב. הרעה שעשה שמעי לדוד היא הקללות שקללו בכלל ובתקופה כה קשה בחייו בפרט. דבר זה התרחש בעת שברח דוד מפני אבשלום. הרעה שמזכיר שלמה שעשה שמעי לדוד כוללת כנראה אף יותר מכך (דברים שעשה שמעי לאחר שיבת דוד לירושלים שהוכיחו את אי נאמנותו). דברים אלה אינם נזכרים בכתוב אך נרמזים במילים "אתה ידעת את כל הרעה אשר ידע לבבך אשר עשית לדוד אבי" וגו'.
8	נחל קדרון – בעברו גבול זה יהיה עונשו מוות. גת – לשם ברחו עבדי שמעי ולשם הלך להשיבם, ובכך עבר על דברי שלמה. בחורים – יישוב מוצאו של שמעי. משם יצא לקלל את דוד. ירושלים – שם הוא חייב לקבוע את מקום מושבו. הירדן – שמעי עבר את הירדן לפני דוד ושם נשבע לו דוד שלא ימיתוהו.
פרק ג'	
1	א. נישואיו לבת פרעה היוו חלק מכך שהממלכה נכונה בידו כי בכך קנה לו תומך באחת הממלכות הגדולות שסביבו. ב. בשנים הראשונות למלוכה שלמה עדיין לא היה בית המקדש קיים והעם היו מזבחים בבמות כי היה היתר במוות. הבמה הגדולה בזמן ההוא היתה בגבעון. (מבין השורות של פסוק ג' עולה שהיה על שלמה עצמו להקפיד לזבוח רק בגבעון אך הוא לא הקפיד לעשות כן וזבח לעתים גם בבמות אחרות, ולפי רש"י המילים "רק בבמות הוא מזבח ומקטיר" אינן מצביעות על בעיה בכך שזבח בבמות ולא תמיד בגבעון אלא על שהשתהה ארבע שנים בבניית הבית).
2	א. שלמה בקש "לב שומע לשפוט את עמך להבין בין טוב לרע". שלמה לא בקש: אריכות ימים, עושר או נצחון במלחמות. תשובת ה' היתה כי בגלל שלא בקש על עצמו באופן פרטי אלא משהו לתועלת עמו יקבל גם לב חכם ונבון "אשר כמוך לא היה לפניך ואחריו לא יקום כמוך" וגם עושר וכבוד, ואם ילך בדרך ה' יקבל גם אריכות ימים. ב. מל"א ט': ה' נראה אל שלמה לאחר שסיים לבנות את בית המקדש והבטיח לו כי שמע תפילתו וכי עניו ולבו יהיו שם כל הימים. ה' הבטיח עוד כי אם ילכו הוא ובניו בדרך ה' יקום כסאו כל הימים כאשר הבטיח ה' לדוד, אולם אם לא ישמרו את דרך ה' יוגלו ישראל ויכרת הבית שבנה.

3	לב חכם ונבון, עושר וכבוד הבטיח ה' לשלמה בלי תנאי. אריכות ימים הבטיח ה' לשלמה בתנאי שילך בדרכיו וישמור חוקיו ומצוותיו.
4	א. הויכוח נסב על השאלה של מי הילד המת. לא היתה ביניהן מחלוקת על כך שהן ילדו בהפרש של שלושה ימים, שתיהן גרות לבד באותו בית ושמות הילד התרחש בלילה. המחלוקת היתה על כך שאשה אחת טענה שבבוקר, בבואה להיניק את בנה, ראתה שהוא מת אך מיד שמה לב לכך שאין זה בנה (דהיינו שהאשה השניה החליפה את הבנים, נתנה לה את בנה המת ולקחה אליה את הבן החי) ואילו האשה השניה טענה שלא בצעה החלפה וכי הבן החי הוא בנה. ב. לא היו עדים. הוכחה: הכל התרחש בבית ו"אין זר אתנו בבית זולתי שתיים אנחנו בבית". לתובעת אין ראיות להוכחת דבריה: "ואמתך ישנה" ולכן אינה יכולה להוכיח דבריה.
5	השמועה על המשפט שבו מצא שלמה דרך להוכיח מי היא אמו האמיתית של הילד למרות שלא היו עדים ולא ראיות הביאה את ישראל להכיר "כי חכמת אלקים בקרבו". מלכת שבא שמעה מרחוק על חכמת שלמה ובאה לנסותו בחידות. לאחר שהצליח לפתור את חידותיה (שהיו מבוססות כנראה על דברים שרק היא ידעה ושלכאורה לא היתה לו כל דרך לפתורן) ראתה כי "אמת היה הדבר אשר שמעתי בארצי על דבריך ועל חכמתך... והנה לא הוגד לי החצי, הוספת חכמה וטוב..."
פרק ד-ה	
1	תפקיד הניצבים היה לדאוג לכלכלת המלך וביתו. כל ניצב היה ממונה על אזור אחר בארץ ואחראי על כלכלת המלך חודש אחד בשנה (מתוך יכול אותו אזור שעליו היה ממונה). ב. בנות שלמה הנזכרות בפרק זה הן טפת ובשמת. כל אחת מהן נזכרה כאשתו של אחד משנים עשר הניצבים.
2	<u>שלום פנימי:</u> נלמד מהפסוק "וישב יהודה וישראל לבטח" וגו' (ה', ה). <u>שלום מבחוץ:</u> ה', ד: "ושלום היה לו מכל עבריו מסביב". <u>מצב כלכלי טוב של האזרחים:</u> ד', כ: "יהודה וישראל רבים... אוכלים ושותים ושמחים". <u>אנשי הממלכות מסביב תחת שלטונו:</u> ה', א: "בכל הממלכות... מגישים לו מנחה ועובדים את שלמה". <u>גבולות רחבים:</u> ה', א: "ושלמה היה מושל בכל הממלכות מן הנהר ארץ פלשתים ועד גבול מצרים..." ה', ד: "כי הוא רודה בכל עבר הנהר..."
3	* ביטויים המציינים ריבוי נזכרים כמה פעמים בקשר לחכמת שלמה: "... ותבונה הרבה מאד", "ותרב חכמת שלמה" וגו'. * חכמתו באה לביטוי בין השאר בידיעת תחומים רבים על פרטיהם הרבים: "ורוחב לב כחול אשר על שפת הים". * חכמתו היתה רבה מחכמתם של חכמים ידועים רבים מעמים שונים: "ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם" וגו'. * חכמתו באה לביטוי גם בחיבורים עיוניים רבים בתחומים רבים: "וידבר שלושת אלפים משל" וגו'. * חכמתו היתה מיוחדת כל כך שנודעה ברבים, גם מחוץ לישראל: "ויבואו מכל העמים לשמעו את חכמת שלמה" וגו'.
4	א. חירם שלח שליחים אל שלמה כי היו לו קשרים טובים מאד עם דוד ועתה שמע שנמשח שלמה למלך תחת דוד. ב. שלמה שלח שליחים אל חירם כדי לבקש את עזרתו בארזים לבניית המקדש. בתמורה הבטיח שלמה כי עבדיו יבואו לעזור בעבודה וכי הוא ישלם את שכר עבודת אנשי חירם ככל אשר יאמר. חירם הסכים לבקשת שלמה והבטיח כי עבדיו יביאו עצי ארזים וברושים.
5	שלמה הסביר לחירם כי אביו לא יכול היה לבנות את בית המקדש "בגלל המלחמות הרבות שסבבוהו". שלמה לא פירט כי ה' אמר לדוד שלא הוא יבנה את המקדש בגלל הדמים אשר שפך במלחמות, אלא נתן לחירם להבין כי עצם העיסוק במלחמות הרבות לא הותר בידו זמן לבניית המקדש. הבנה זו חיזק שלמה בכך שציון שהוא עצמו יכול עתה לבנות את בית המקדש כי ה' הניח לו מאויביו. (פרשנים מסבירים כי שלמה לא פירט הסיבה המדויקת כי לא היה זה לכבוד אביו). ב. הקשר בין שלמה לחירם היה בעיקר קשר כלכלי. מצד חירם תרמו שני דברים נוספים לחיזוק הקשר שלו עם שלמה: הקשר שהיה לו קודם לכן עם דוד אביו וחכמתו של שלמה ("ויהי כשמוע חירם... וישמח מאד ויאמר ברוך ה' היום אשר נתן לדוד בן חכם על העם הרב הזה", "וה' נתן חכמה לשלמה... ויהי שלום בין חירם ובין שלמה ויכרתו ברית שניהם").
6	חירם נזכר בפרק ט' בקשר לכך ששלמה נתן לו חבל ארץ שלא מצא חן בעיניו ובקשר לקשרי המסחר הימי ביניהם (עבדי שניהם נסעו יחד באניות לצורכי מסחר).
פרק ח'	
1	א. שלמה הקהיל את כל ישראל לירושלים לאחר שהסתיימו כל ההכנות הקשורות במקדש כדי לפתוח את העבודה במקדש בהודיה לה', בהעלאת ארון ה' ובתפילה. שני חלקיו העיקריים של הטקס היו העלאת ארון ה' למקדש ותפילת שלמה. מעמד ההקהל התרחש בירח האתנים, הוא חודש תשרי, בעת חג הסוכות, הנקרא בכתוב "החג" (פס' ג', ס"ה). ב. ארון ה' הושם בדביר, הוא קדש הקדשים, תחת כנפי הכרובים (פסוק ו'). בתוכו היו שני לוחות האבנים שהניח שם משה (פסוק ט'). ג. כשיצאו הכהנים מן הקודש היה הענן מלא את הבית והכהנים לא יכלו לעמוד שם כי כבוד ה' היה מלא את בית המקדש.

2	הודיית שלמה על שמירת ה' את הברית עם דוד: פסוקים ט"ו – כ"ד: "ברוך ה'... אשר דבר בפיו את דוד אבי... אשר שמרת לעבדך דוד אבי את אשר דברת לו..." בקשת שלמה להמשיך שמירת הברית עם דוד: פסוקים כ"ה – כ"ז: "ועתה ה' אלקי ישראל שמור לעבדך דוד אבי את אשר דברת לו... יאמן נא דברך אשר דברת לעבדך דוד עבדי". בקשה להשגחה מיוחדת במקדש: פסוקים כ"ח – ל': "ופנית אל תפילת עבדך... להיות עיניך פתוחות אל הבית הזה..." הפרדוקס הטמון לכאורה בבניית בית לה': פסוק כ"ז: "כי האמנם ישב אלקים על הארץ? הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך, אף כי הבית הזה אשר בנית". ב. שמ"ב ז', ד – י"ז: ה' הבטיח לדוד שאמנם הוא לא יכול לבנות את בית המקדש אך "זרעך אשר יצא ממעיך... הוא יבנה בית לשמי" וכן שכסאו "יהיה נכון עד עולם".
3	א. 1. מצב שבו אנשים חוטאים כלפי אחרים. 2. מצב של מלחמה. 3. מצב של בצורת. 4. מצב של רעב, נגעים ומחלות. ב. פסוק ל"ג מתאר מצב מלחמה שבו יתפללו ישראל לה' "בבית הזה". פסוק מ"ד מתאר מלחמה שבה יתפללו ישראל לה' דרך "העיר אשר בחרת בה והבית אשר בנית לשמך". פסוקים מ"ו – מ"ח: ישראל נמצאים במצב שבו המלחמה הביאה לשבי בארץ אויב. במצב זה יתפללו ישראל לה' "דרך ארצם אשר נתת לאבותם, העיר אשר בחרת והבית אשר בנית לשמך". דהיינו: אם ישראל נמצאים במצב של מלחמה בירושלים הם מתפללים לה' מבית המקדש. אם הם לא בירושלים אלא במקום אחר בארץ ישראל הם מתפללים דרך ירושלים ודרך המקדש, ואם הם לא בארץ ישראל הם מתפללים דרך ארץ ישראל, ירושלים והמקדש. ג. ההיענות של ה' תבטא בכך שהוא ישמע לתפילתם ויסלח להם: "ואתה תשמע אל מקום שבתך אל השמים ושמעת וסלחת" – פסוק זה חוזר על עצמו בצורות שונות, בהתאם למצב שעליו מדובר (במלחמה ה' ישמע ויסלח וישיבם אל אדמתם. בבצורת ה' ישמע ויסלח, יורם את הדרך הטובה ויוריד מטר וכו').
4	פסוק ל"ה: שלמה מבקש שה' יסלח לישראל כי אם תסלח להם הם ייווכחו שאתה שומע להם וישובו אליך ("והודו את שמך ומחטאתם ישובו כי תענם"). פסוק ל"ו: הנסיון או העונש גורמים לאדם לפשפש במעשיו ולהשתפר ולכן אפשר לסלוח להם ("כי תורם את הדרך הטובה אשר ילכו בה"). פסוק מ': הסליחה מובילה לרצון להמשיך לעבוד את ה' ("למען יראוך כל הימים אשר הם חיים על פני האדמה אשר נתת לאבותינו"). פסוק נ"א: עם ישראל הם עם בחירה ויש לך עליהם השגחה פרטית ("כי עמך ונחלתך הם אשר הוצאת ממצרים מתוך כור הברזל" – פסוק נ"ג: "כי אתה הבדלתם לך לנחלה מכל עמי הארץ"). פסוק ס': ההשגחה המיוחדת על ישראל מביאה להכרת ה' גם ע"י הגויים ("למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים אין עוד").
1	הסליחה שה' יסלח לכל אחד וההשגחה הפרטית ("ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו כי אתה ידעת לבדך את לבב כל בני האדם") יביאו ליראת ישראל את ה' כי הם יחוו בהשגחה פרטית של ה' עליהם (גם אם מדובר בעונש זה יהיה חלק מהשגחה פרטית כי זה יביא לשיפור מעשיהם). ב. את בקשתו לשמוע גם לתפילת הנכרי מנמק שלמה בכך ששם ה' יהיה ידוע גם לכל העמים וידעו כי ה' אכן משגיח על בית המקדש: "למען ידעו כל עמי הארץ את שמך ליראה אותך כעמך ישראל ולדעת כי שמך נקרא על הבית הזה" וגו'. ג. שלמה לא ציין את בית המקדש כמקום הקרבת קרבנות (אולי כי ידע שלעם יהיה קשה להתרגל להקריב מעתה רק במקום אחד לאחר שהתרגלו להקריב בבמות הסמוכות לביתם ולכן הדגיש את מרכזיות המקדש כמקום קבלת תפילה ותשובה). מקום תשובה, תפילה וסליחה: "בהנגף עמך ישראל... ושב אליו והודו את שמך והתפללו והתחננו אליך בבית הזה. ואתה תשמע השמים וסלחת" (ל"ג – ל"ד).
2	שמות י"ט, ה – ו: "ועתה אם שמוע תשמעו בקולי... והייתם לי סגולה מכל העמים... ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש"... שמות ל"ג, טז: "ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלוא בלכתך עמנו, ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה".
3	פסוק נ"ט: שלמה בקש על השגחה מתמדת: "ויהיו דברי אלה אשר התחננתי לפני ה' קרובי אל ה' אלקינו יומם ולילה... דבר יום ביומו". פסוק נ"ז: הודיה על מנוחת ישראל מאויביהם: "ברוך ה' אשר נתן מנוחה לעמו ישראל" וגו'. פסוק ס"ה: חג הסוכות וחנכות המקדש: "ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול... לפני ה' אלקינו שבעת ימים ושבעת ימים, ארבעה עשר יום".
	פרק ט'
1	הנושא המרכזי שאליו מגיב ה' הוא בקשת שלמה להשגחת ה' על המקדש ("להיות עיניך פתוחות אל הבית הזה לילה ויום") ולהפיכתו למקום מרכזי לקבלת תפילות העם ("ושמעת את תחינת עבדך ועמך ישראל אשר יתפללו אל המקום הזה ואתה תשמע... אל השמים ושמעת וסלחת"). על כך מבטיח ה' לשלמה "והיו עיני ולבי שם כל הימים".

	ב. אם שלמה ישמור ללכת בדרך ה' יקים ה' את כסאו וכסא דוד עד עולם. אם לא ישמרו הוא וישראל את המצוות יוגלו ישראל מעל אדמתם, ובית המקדש, אשר היה עליו, יחרב. כל מי שיעבור על פניו ישתומם על חורבנו וידע כי דבר זה נגרם כתוצאה מחטא ישראל.
2	שלמה נתן לחירם עשרים עיר בארץ הגליל, אך האזור לא היה טוב בעיניו ולכן קרא לאזור זה "ארץ כבול" (אדמת טיט, שהרגל משתקעת ונכבלת בה).
3	בניה: שלמה בנה ערים נוספות, וכן ערים שהכילו את אוצרות התבואה (ערי מסכנות) וערי פרשים והרחיב את הבניה בירושלים (בנה את המלוא). מסחר: לשלמה היה סחר ימי משותף עם אנשי חירם מלך צור. עבודת המקדש: למרות כל הזמן והממון שדרשה הבניה לא הפסיק שלמה לעשות במקביל את עבודת המקדש כסדרה ודאג לעבודת הקרבנות: "והעלה שלמה שלוש פעמים בשנה עולות ושלמים על המזבח... ושלם את הבית".
	פרק י'
1	א. מלכת שבא ראתה את גודל חכמתו של שלמה, אשר הצליח לפתור את חידותיה ולענות על שאלותיה, שלא ציפתה ולא האמינה כי יוכל לענות עליה. היא ראתה את עושרו ואת סדרי ביתו "ולא היה בה עוד רוח". (כל הפרטים בממלכתו היו עשויים בחכמה, כולל מבנה בית המקדש ומבנה ביתו, העליה מביתו לבית ה', מושב עבדיו והאוכל שהיה עולה על שולחנו). ב. מלכת שבא הביעה את התפעלותה על חכמת שלמה, ברכה את ה' על ששם את שלמה למלך ונתנה לשלמה זהב, אבנים יקרות ובשמים בכמויות עצומות.
2	עושר: פסוקים שונים מציינים את פרטי עושרו של שלמה שכמותם לא נראו מעולם לפני כן: 1. "לא בא כבושם ההוא עוד לרוב אשר נתנה מלכת שבא למלך שלמה". 2. "לא בא כן עצי אלמוגים ולא נראה עד היום הזה". 3. "ויהי משקל הזהב אשר בא לשלמה בשנה אחת...". 4. "לא נעשה כן לכל הממלכות". 5. וכל כלי משקה המלך שלמה זהב וכל כלי בית יער הלבנון זהב סגור (טהור), אין כסף לא נחשב בימי שלמה למאומה". 6. "ויגדל המלך שלמה מכל מלכי הארץ לעושר ולחכמה". 7. "ויתן המלך את הכסף בירושלים כאבנים...". חכמה: 1. "ותאמר אל המלך אמת היה הדבר אשר שמעתי בארצי על דבריך ועל חכמתך... והנה לא הוגד לי חצי, הוספת חכמה וטוב אל השמועה אשר שמעתי. אשרי אנשיך... השומעים את חכמתך". 2. "ויגדל המלך שלמה מכל מלכי הארץ לעושר ולחכמה. וכל הארץ מבקשים את פני שלמה לשמוע את חכמתו אשר נתן אלקים בלב".
3	מתנות המלכים: 1. "ותבוא ירושלימה בחיל כבוד מאד גמלים נושאים בשמים וזהב רב מאד ואבן יקרה". 2. "ותתן למלך מאה ועשרים ככר זהב ובשמים הרבה מאד ואבן יקרה". 3. "והמה מביאים איש מנחתו כלי כסף וכלי זהב ושלמות ונשק ובשמים סוים ופרדים דבר שנה בשנה". מסחר יבשתי: "לבד מאנשי התרים וסחר הרוכלים וכל מלכי הערב ופחות הארץ". מסחר ימי: 1. "וגם אני חירם אשר נשא זהב מאופיר הביא מאופיר עצי אלמוגים הרבה מאד ואבן יקרה". 2. "כי אני תרשיש למלך בים עם אני חירם, אחת לשלוש שנים תבוא אני תרשיש נושאת זהב וכסף שנהבים וקפים ותככים".
	פרק יא'
1	א. המלה "לב" נזכרה שש פעמים בפסוקים אלה, מתוכן ארבע פעמים באה המלה "לב" יחד עם הפועל "להטות". הביטוי המציין את חטא שלמה הוא "הטיית הלב". ב. הסיבות הן: ריבוי נשים, נישואין לנשים נכריות והטיית לבו מעם ה' "ולא היה לבבו שלם עם ה' אלקיו כלבב דוד אביו".
2	א. ה"עבד" שלו ניתנה הממלכה הוא ירבעם בן נבט. ב. שמ"א ט"ו: דברים אלה נאמרו לשאול מפני שלא שמר את מצות ה' בקשר לעמלק.
3	א. ה' לא העניש את שלמה במלוא החומרה: 1. הממלכה לא תיקרע ממנו ולא בימיו אלא בימי בנו. הנימוק: "למען דוד אביך". 2. לא כל הממלכה תיקרע מבנו אלא ה' ישאר למלכי בית דוד. את שבט יהודה. הנימוק: "למען דוד עבדי ולמען ירושלים אשר בחרתי". ב. הצרות שבאו על שלמה היו ה"שטנים" שהקים לו ה' והמרד שמרד בו ירבעם בן נבט.
4	ה"שטנים" שהקים ה' לשלמה הם הדד האדומי ורוזן בן אלידע. הדד מרד בשלמה כנקמה על מה שנעשה לו ולעמו בימי דוד, אז הרג יואב בפקודתו את אנשי אדום. (הוא ואנשים נוספים הצליחו אז להמלט למצרים, ועתה, לעת זקנת שלמה, מצא הדד שעת כושר לנקום). המשותף לו ולרוזן הוא שגם סיפורו של רוזן מתחיל עוד בימי דוד ועתה מצא גם הוא שעת כושר לנסות לצאת אל מחוץ לשליטת שלמה.
5	שלמה מינה את ירבעם לתפקיד הממונה "לכל סבל בית יוסף", דהיינו ממונה על גביית המסים משבטי מנשה ואפרים. מאוחר יותר שינה שלמה את יחסו לירבעם מפני שירבעם מרד בו (המרד בא לביטוי בדיבור ולא בעשיה או בלחימה כלשהי) וקשר לבקורת שהיתה לו על שלמה בעניין בניית המלוא). שלמה ביקש להמית את ירבעם וכתוצאה מכך נמלט ירבעם למצרים וישב בה עד מות שלמה.

6	א. אחיה תפוש בשלמה (שמלה) החדשה וקרע אותה לשנים עשר קרעים, מתוכם אמר לירבעם לקחת עשרה קרעים כדי לבטא כי המלכות תיקרע מיד שלמה והוא יקבל עשרה שבטים מתוכה. (שלמה יקבל שבט אחד: הכוונה לשבטי יהודה ובנימין יחד). ב. בעבר ראינו מעשה סמלי דומה כאשר שאול תפוש במעילו של שמואל והמעיל נקרע. שמואל השתמש בכך כדי לבטא את קריעת המלכות מעליו. (הדמיון: בשני המקרים לא לגמרי ברור בגדו של מי נקרע – של שמואל או של שאול, של אחיה או של ירבעם. ההבדל: אצל שמואל ושאול הדבר לא התרחש בכוונה, אצל אחיה וירבעם היתה קריעת הבגד מכוונת). ג. מלבד העובדה שתינתן לו המלכות על עשרה שבטים אמר אחיה לירבעם שהוא יזכה למלכות חזקה ("ומלכת בכל אשר תאווה נפשך") אשר תחזיק לאורך הדורות כמו בית דוד אם ישמור ללכת בדרך ה' ("והיה אם תשמע את כל אשר אצוך... ובנתי לך בית נאמן"). לגבי בית דוד אמר אחיה לירבעם ששבט אחד ישאר להם, למען דוד ולמען ירושלים, שאר השבטים ילקחו מהם בגלל הע"ז, אך שבט אחד תמיד ישאר בידם. קריעת הממלכה לא תהיה בימי שלמה אלא בימי בנו וכל הדבר הזה יתרחש כי ה' מענה את זרע דוד על מה שנעשה, אך אין זה עונש לתמיד אלא המלכות תחזור אליהם ביום מן הימים.
	פרק יב'
1	א. ירבעם וכל קהל ישראל באו לפני רחבעם, הזכירו לו כי בעבר הקשה אביו את עולו עליהם ובקשו כי יקל מהעול ששם עליהם אביו. רחבעם לא היה בטוח מה להשיב להם, בקש שהות של שלושה ימים והלך להיוועץ בקשר לכך. ב. בתחילה נועץ רחבעם עם הזקנים, שהיו יועצים כבר בימיו של שלמה, והם יעצו לו לענות במתינות ולתת להם הרגשה שהוא ילך בכיוון שהם בקשו. רחבעם לא קבל את עצתם ופנה להיוועץ בילדים שגדלו אתו, אשר יעצו לו להראות שהוא קשוח ולענות להם כי יכביד את עולו אף יותר. עצה זו גרמה לקריעת עשרת השבטים ממנו ועל כך אמרו חז"ל כי כשזקנים נותנים עצה, אף אם היא נראית לא נכונה, כדאי להקשיב להם כי הם יודעים מנסיון חייהם מהי הדרך הנכונה לפעול בה.
2	א. ישראל השיבו לרחבעם: "מה לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי לאהליך ישראל עתה ראה ביתך דוד". ב. דבר דומה שמענו מפי שבע בן בכרי, שמרד בדוד ואמר: "אין לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי איש לאהליו ישראל" (ש"ב כ', א). ג. שליחת אדרם, שהיה ממונה על המסים, אל ישראל (בין שהמטרה היתה לגבות מסים ובין שמטרת שליחתו היתה אחרת) היוותה את "הקש האחרון" מבחינת ישראל. הם רגמו את אדרם למוות ואילו רחבעם עצמו נאלץ לנוס לירושלים. בשלב זה המליכו את ירבעם עליהם והפרידה הפכה סופית.
3	א. בתגובה להמלכת ירבעם אסף רחבעם את אנשי יהודה ובנימין להלחם בישראל כדי להשיב אליו את המלוכה. שמעיה איש האלקים אמר לרחבעם לא להלחם בהם כי המעשה שעשו היה מעם ה'. ב. רחבעם, יהודה ובנימין שמעו לדבר ה' ולא עלו להלחם.
4	א. הפעולה השלילית: עשיית עגלי הזהב. ב. ירבעם חשש שאנשי ישראל ירצו להמשיך לעבוד את ה' ולעלות לזבוח וזבחים בירושלים ובעקבות כך יתכן שיימשכו שוב אחר מלכות רחבעם. חשש זה הביאו להכין להם מקום חלופי להקרבת קרבנות. לכן יצר שני עגלים ושם אחד מהם בבית אל והשני בדן. ג. 1. ירבעם עשה בית במות והעמיד בו כהנים שלא היו משבט לוי. 2. ירבעם קבע חג בט"ו חשוון כחג חלופי לסוכות, כחלק מרצונו להרחיק את ישראל מדרכי יהודה. (עבור מי שרוצה יהיה חג הסוכות בתאריך זה ועבור מי שבכל זאת ירצה לעלות לירושלים יהיה זה חג "ישראל" נוסף).
5	א. שניים וחצי השבטים בנו מזבח כדי שהריחוק הגיאוגרפי לא יגרם לריחוק רעיוני ורוחני משאר שבטי ישראל ואילו ירבעם בנה מזבח כדי ליצור ריחוק בין יהודה וישראל. ב. יהושע ח', ל – לה: יהושע בנה מזבח בהר עיבל. הוא כתב שם את תורת משה, הקריא לפני ישראל את כל הנאמר שם וברך את ישראל.
	שאלות כלליות
1	1. שלמה אמר דברים אלה בתפילתו לה' לאחר סיום בניית בית המקדש. 2. שלמה בקש מחירם ארזים לצורך בניית בית המקדש. 3. דברי בת שבע אל דוד לאחר שאדניה המליך את עצמו. 4. מתוך צוואת דוד אל שלמה. 5. דברי שלמה אל אביתר כשגירש אותו מהיות כהן. 6. דברי יואב כששמע את הקולות שנבעו מהמלכת שלמה, אך הוא עדיין לא ידע שהומלך שלמה. 7. שלמה נתן לחירם עשרים עיר בארץ הגליל אך השטח לא מצא חן בעיני חירם.
2	<u>המלוא:</u> שלמה בנה את המלוא. משהו בהקשר לבנייתו זו גרם לירבעם להעביר עליו בקורת. <u>אופיר:</u> לשם נסעו עבדי שלמה ועבדי חירם להביא זהב ודברים נוספים. <u>פנואל:</u> ירבעם בנה אותה כאחת מערי הממלכה.

<u>שכם</u>: לשם הלך רחבעם לצורך המלכתו כי לשם באו כל ישראל כדי להמליכו. מאוחר יותר בנה אותה ירבעם כעיר בירת ממלכתו. <u>הגיחון</u>: דוד אמר לצדוק, נתן ובניהו לקחת את שלמה לשם כדי להמליכו. <u>נחל קדרון</u>: שלמה אמר לשמעאי שאסור לו לעבור את נחל קדרון ואם יעברו יומת. <u>גבעון</u>: שם היתה הבמה הגדולה. שם נגלה ה' אל שלמה בימי ראשית מלכותו כשהלך שלמה לזבוח שם לה'.	
<u>אבישג</u>: הובאה אל דוד בזקנתו ושירתה אותו. לאחר מות דוד בקש אדניה לשאתה לאשה והדבר עלה לו בחייו. <u>אביתר</u>: היה כהן לפני דוד (לאחר שהיה הכהן היחיד שנמלט מהרג הכהנים בנוב). בזקנת דוד היה שותף למרד אדניה ולכן גירשו שלמה מהיות כהן לה'. <u>בניהו בן יהוידע</u>: היה מלוחמיו המובחרים של דוד, אחראי על הכרתי והפלתי. היה נאמן לדוד בזמן שאדניה המליך את עצמו. שלמה מינה אותו לשר צבאו. <u>חירם</u>: מלך צור. נתן לשלמה ארזים וברושים לבניית בית המקדש. היו לו גם קשרי מסחר ימי עם שלמה. <u>אחיה השילני</u>: ניבא לירבעם על קריעת הממלכה משלמה ועל על עשרה השבטים שיעברו למלכותו.	3